

Az irodalmi példa nem ok nélkül való. A népi kollégiumok néhány éve főlé a szellemi Magyarország szivárványa feszült, miközben az új szelek, a kollégisták indulójában, melyekről már Ady beszélt, a nemzetköziség tájairól fújtak:

„Sej, a mi lobogónkat fényes szelek fújják,
Sej, az van arra írva: Éljen a szabadság!
Sej, szellők, fényes szellők fújjátok, fújjátok,
Holnapra megfogatjuk az egész világot.»

Ezzel a nemzetköziséggel épültek bele a népi fiatalok a magyar élet jövőjébe!

HERCEG JÁNOS

HAGYOMÁNYÖRZÉS ÉS MODERNSÉG

Romániai magyar népdalok.

Közzétette Jagamas János és Faragó József.
Kriterion, Bukarest, 1974.

Immár a kilencedik kötet reprezentálja az újabb romániai magyar népzeneét. A negyedszázados szorgos munka szép eredményei ezek a könyvek. A legújabb, csaknem ötszáz oldalas gyűjtemény méltó folytatása a *Balladák* könyvének (Bukarest, 1970), amely megjelenése idején nemcsak a népdalkedvelők, hanem a szakemberek csodálatát is kiváltotta archaikus balladáival; az előző kötet, a *Háromszéki népballadák* (Bukarest, 1973) figyelemre méltó anyagát a sepsiszentgyörgyi, diákok gyűjtötték, ami ösztönzőleg hathatna ránk is.

A most megjelent mű az 1949—1955 közötti gyűjtést tartalmazza. Hat év alatt a zeneszakemberek és a zenetanárokból toborzott önkéntes gyűjtők százharmincegy helységben mintegy tizezer változatot jegyeztek le. Ebből a gazdag anyagból választották ki azt a háromszázötvenet, amelyet a *Romániai magyar népdalokban* közltek.

A korábbi munkák elsősorban a szövegek közlését tartották feladatuknak. Ezért ezekre helyezték a nagyobb hangsúlyt. A mostani inkább a dallamkincs bemutatására törekszik, emiatt nagyrészt lírai dalokat tartalmaz, de

néhány klasszikus szép balladát (*Közműves Kelemen, Hegyi tolvaj, Fehér Anna*) és új stílusú népballadát is közöl (*Megöltek egy legényt, Bogár Imre* stb.). A szerkesztők az anyag feldolgozásában Bartók és Kodály 1923-ban megjelent korszakalkotó művét, az *Erdélyi magyar népdalokat* tekintették példamutatónak. Azt a korszerű rendszert tehát, amelynek a lényege az, hogy a dallamokat a sorzáró hangok (kadenciák vagy cezúrák) szerint kell rendszerezni. A kötetben részletesen olvashatunk erről az utóbbi időben kisebb-nagyobb módosítókkal korszerűsített elvről.

A dallamok lejegyzésében is a nagy elődök elvét alkalmazták, tehát jelzik mindazokat a finom árnyalatokat, amelyek egy-egy adatközlő előadásában jelentkeznek. A kutatópontok is nagyjából megegyeznek Bartók és Kodály gyűjtőterületével. Emiatt lehetőségünk nyílik a variálódás vizsgálatára is.

Nemcsak a dallamok tárháza ez a könyv. Fontos ismereteket közöl a variálódásról, a folklóralkotások alapvető tulajdonságáról. Megfigyelték a gyűjtők, hogy ugyanarra a dallamra egy faluban több szöveget is ismer-

nek. Megtörtént az is, hogy egy-egy adatközlő későbbi időpontban ugyanazt a népdalt másképpen énekelte. A dalok esztétikai értékét sokszor nem csökkentette az sem, ha a szövegnek egyik-másik része kimaradt, kerek egész kompozíciónak hatott. A gazdag jegyzetanyagban nem csupán erről szerezhetünk tudomást. Megtudhatjuk, milyen népszokások fűződnek egyes dalokhoz. Jelzik a szerkesztők az esetleges román—magyar interetnikus kapcsolatokat is. A kötet értékét nagyban növeli a hozzácsatolt daltam- és helynévmutató.

Hasznos ismereteket közvetít számunkra ez a gyűjtemény. A népzene-kedvelők sok új dallal gazdagíthatják ismereteiket, szakembereink pedig el-leshetnek belőle jó néhány szerkesztési megoldást. Nálunk is nagy szük-

ség lenne hasonló kiadványra, amely publicitásában túlnőné a *Zentai füzetekét*. Az anyag összeállítása nem okozna különösebb gondot dr. Kiss Lajos, Király Ernő, Tripolszky Géza és dr. Burány Béla gyűjtéséből. Hogy mennyire szükség volna erre, hadd hivatkozzunk mi is Kodályra, akárcsak a *Romániai magyar népdalok* szerkesztői: »Ránk nézve a zenei néphagyomány sokkal többet jelent, mint az európai művelt népek közül azoknak, amelyek már századokkal ezelőtt magasrendű műzenét teremtettek. Náluk a népzene felszívódott a műzenébe, s ők nagy mestereik műveiben megtalálhatják azt is, amit mi még csak a népzeneinkben találhatunk meg: a nemzeti hagyomány szervező folytonosságát.«

BESZÉDES VALÉRIA

A SZABADSÁG ÉNEKESEI

Lángoló vér. Válogatott szlovén partizándalok.

Fordította Csuka Zoltán.

Európa, Budapest és Pomurska založba, Murska Sobota, 1974.

A századok óta ismert mondás: »Ha szólnak a fegyverek, a múzsák hallgatnak« — ma már mindenképpen megkérdőjelezhető. Vagy legalábbis módosításra szorul, mivel a II. világháború idején, amikor pedig minden eddiginél hevesebben szóltak a fegyverek és lángoltak a torkollattüzek, meg a felperzselt falvak, városok, annyi jó, megrázó alkotás született a zenében, képzőművészetben, irodalomban egyaránt, hogy nélkülük szegényebb lenne az emberiség — az utókor pedig tudatlanabb. Mert ahogy az emberi sorsokat, nélkülözéseket, megpróbáltatásokat és kinszenvedéseket, úgy a történelmet is feledteti, elmossa az idő. Olykor még a leg-

nagyobb sorstragédiákat is, amelyeket pedig sohasem szabadna felednünk. Írók, költők, művészek, történészek — és egyszerű emberek — dolga, hogy akár a pokol tornácán, akár később elmondják az igazat. A II. világháború esetében például a fasizmus népirtó jellegéről, borzalmairól, retteneteiről, amelyek főképp a fennmaradásukért évezredek óta küzdő kis népetek fenyegették végső pusztulással.

A maroknyi szlovén nép is azok közé tartozott, amelyek viharba kerültek és szembefordultak a vésszel, a pusztító áradattal. Fegyverrel, és a mozgósító, forradalmasító szó erejével is, mivel az igaz szó, a hites szó írók, költők s a nép vezetésére hi-